

Kształtowanie się organów Straży Miejskiej

Powstałe w wielu miastach Straże Gminne (miejskie) nie są nowym tworem na ziemiach polskich. Powstawały one wraz z tworzeniem się miast już w okresie średniowiecza. Powstałe wówczas na prawie magdeburskim miasta były nowymi organizmami w stosunku do dawnych grodów i podgrodzi i to zarówno od strony urbanistycznej, jak i prawnej. Powodowało to tworzenie nowych instytucji, na których spoczywał obowiązek zapewnienia porządku i bezpieczeństwa. Początkowo bardzo silną pozycję miał wójt, na którym spoczywał obowiązek zapewnienia spokoju i poszanowania lokalnego prawa, a do jego egzekucji zatrudniał pachołków miejskich. W większych miastach za porządek, bezpieczeństwo pożarowe, chwywanie i karanie złodziei, strzeżenie więzień i bram miasta odpowiedzialny był tzw. land wójt, będący pierwowzorem komendanta straży miejskiej. Później wraz ze wzrostem pozycji rad miejskich z burmistrzami na czele, kompetencje wójta zostały przejęte przez radę, której podporządkowany był naczelnik straży. Siedzibę swą miał w ratuszu, a po zapadnięciu zmroku obchodził bramy miejskie i ulice sprawdzając, czy wszędzie panuje spokój, czy nie ma gdzieś zagrożenia pożarowego. Kierował on strażnikami miejskimi, pełniącymi funkcje typowo policyjne, a wyposażonymi w tarcze, kusze, półpancerze. Stan taki trwał aż do rozbiorów, gdzie straż miejska funkcjonowała niezależnie od innych służb o charakterze policyjnym.

W okresie Księstwa Warszawskiego mocą dekretu z dnia 23 lutego 1809 roku nałożono na administrację miejską i wiejską obowiązek utrzymania porządku i spokoju publicznego oraz wykonywania dozoru policyjnego według ogólnych przepisów policyjnych. Można powiedzieć, że w ówczesnym okresie nastąpiło ujednoczenie przepisów policyjnych, które to z kolei miały przyczynić się do scentralizowania służb policyjnych. Działalność policyjna burmistrzów i wójtów była kontrolowana przez podprefekta lub prefekta. Epizodem, który spowodował powstanie na ziemiach polskich w okresie zaborów straży miejskich w rozumieniu współczesnym, było tworzenie przed Powstaniem Styczniowym rad municypalnych i straży obywatelskich, ostatecznie rozwiązanych dnia 4 kwietnia 1861 roku, a ich obowiązki zostały przejęte przez instytucje policyjne o charakterze centralnym.

W okresie Powstania Styczniowego Rząd Narodowy wydał dekret nakazujący władzy lokalnej, burmistrzom i wójtom formowanie straży bezpieczeństwa, które miały zapewnić porządek oraz częściowo wspierać informacją oddziały powstańcze. W 1866 roku wprowadzono w Królestwie Polskim ustawę o straży miejskiej, która znosiła dotychczas istniejące komendy policyjne funkcjonujące na podstawie przepisów Konstytucji z 1815 roku. Dalsze zmiany nastąpiły po 1918 roku.

Pierwsze lata odzyskania wolności i niepodległości były okresem tworzenia całego państwa i wszystkich jego instytucji. Dekret z dnia 9 stycznia 1919 roku o organizacji policji komunalnej był pierwszym z zakresu prawnego ujednoczenia działania Policji. Według tego dekretu miały być stworzone policje komunalne,

Dla mieszkańca

Opublikowano: poniedziałek, 25, kwiecień 2016 13:58

Odsłony: 44922

---

podległe samorządom a ogólnie nadzorowane przez Naczelną Inspekcję Policji Komunalnej. Nie została ona jednak wprowadzona w życie, gdyż już lipcu 1919 roku wydana została nowa ustawa o Policji Państwowej, jako jednolitej państwowej formacji bezpieczeństwa z Główną Komendą Policji Państwowej, która automatycznie likwidowała całą policję komunalną oraz inne oddziały policyjne. Ustawa ta została w pełni wcielona w życie dopiero w 1926 roku mocą rozporządzenia Prezydenta RP o Policji Państwowej. Była ona jednolitym, zorganizowanym na wzór wojskowy korpusem, którego celem było utrzymanie bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego. Można więc śmiało powiedzieć, że pierwowzorem dzisiejszej Policji były lokalne Straże, których zadaniem było dbanie o szeroko rozumiane bezpieczeństwo i porządek w mieście. Podległość Policji nie była jednak w żadnym stopniu związana z samorządem i władzą lokalną, gdyż była organem wykonawczym władz sądowych i prokuratorskich. W zakresie wykonywania służby podlegała władzom administracji ogólnej, a w sprawach organizacji, dowodzenia, wyszkolenia podlegała resortowi spraw wewnętrznych. Brak było jakiegokolwiek związku formalnego z dawną policją komunalną, podległą samorządowi, która organizowana była przez zarządy gmin miejskich i wiejskich.

Do wybuchu II Wojny Światowej w Polsce istniała już jednolita formacja Policji Państwowej. Przez lata 1939-1945 nie występowały żadne struktury mające podobny charakter do straży miejskich. Tak samo w Polsce powojennej nie występowały żadne instytucje o charakterze paramilitarnym na wzór straży miejskich. Ówczesna Milicja Obywatelska była jedynym organem stojącym na straży bezpieczeństwa i porządku publicznego, podległym władzom centralnym.

Przemiany ustrojowe jakie nastąpiły w Polsce w latach 1989-1990 spowodowały przyznanie Gminom pełnej niezależności. Mocą przepisów ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, Gminy zobowiązane zostały do zaspakajania zbiorowych potrzeb mieszkańców, w tym do utrzymania porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli. Celem realizacji tego zadania zezwolono gminom miejskim na tworzenie własnych formacji mundurowych, zwanych strażami miejskimi, których podstawowym walorem jest szczególna znajomość potrzeb występujących na danym terenie.

Podstawa prawna tworzenia tych formacji wynikała z ustawy z o Policji. Artykuł 23 ustęp 1 cytowanej ustawy mówił, iż "burmistrzowie i prezydenci miast mogą w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych tworzyć umundurowane straże miejskie". W artykule 24 cytowanej ustawy stwierdzono, iż zakres zadań, obowiązków i uprawnień straży miejskich określi statut nadany przez burmistrza lub prezydenta miasta w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych. W Starachowicach również skorzystano z tej możliwości. Radni I Kadencji Uchwałą nr V/9/91 z dnia 28 maja 1991 roku w sprawie Straży Miejskiej upoważnili Prezydenta Miasta do utworzenia tego typu formacji w naszym mieście. Na tej podstawie Zarządzeniem Nr 2/91 z dnia 2 września 1991 roku, ówczesny Prezydent Miasta pan Grzegorz Walendzik wszczął proces organizacji Straży Miejskiej w Starachowicach.

Dla mieszkańca

Opublikowano: poniedziałek, 25, kwiecień 2016 13:58

Odsłony: 44922

Wraz z upływem czasu straże zyskiwały uznanie w oczach społeczeństwa, wynikiem czego było dokonanie zmian prawnych, które zezwalały na tworzenie straży także w gminach wiejskich.

Zadania realizowane przez Straż określone zostały w Statucie, jednak od początku budziły wiele kontrowersji, gdyż ograniczały możliwość wykorzystania powoływanych straży w sposób najbardziej korzystny dla Gminy. Wzór statutu opracowany przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych obowiązywał wszystkich a zezwalał tylko na wybór przez władze samorządowe umundurowania dla strażników. Skutek był taki, że w poszczególnych miastach strażnicy nosili różne mundury. Głównym zadaniem Straży była ochrona porządku w miejscach publicznych, w tym między innymi w zapobieganiu popełniania wykroczeń i ich wykrywanie, współdziałanie z innymi służbami w różnych, istotnych dla bezpieczeństwa mieszkańców sprawach, dowożenie osób nietrzeźwych do izb wytrzeźwień oraz kontrola utrzymania ładu i czystości na terenie miasta. Celem realizacji wyznaczonych Strażom zadań, strażnicy uprawnieni zostali do legitymowania osób, nakładania grzywien w postępowaniu mandatowym, kierowania wniosków o ukaranie, blokowania kół pojazdów oraz użycia w określonych przypadkach środków przymusu bezpośredniego. Warunki oraz sposoby korzystania z przyznaných uprawnień wynikały z przepisów policyjnych. Ten stan prawny utrzymywał się do roku 1997, kiedy to Sejm RP uchwalił ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (miejskich). Ustawa ta wprowadziła wiele istotnych zmian w funkcjonowaniu straży. Przede wszystkim ujednoliciła zakresy zadań, uprawnień i obowiązków straży gminnych (miejskich), wprowadziła jednolite umundurowanie, dystynkcje oraz wzory legitymacji służbowych. Powyższe regulacje prawne spowodowały ugruntowanie pozycji straży miejskich w strukturach samorządowych, szczególnie że formacji tej powierzono szereg nowych, istotnych dla społeczności lokalnej zadań. W następnych latach ustawa ta była dwukrotnie nowelizowana, a efektem tych nowelizacji było nałożenie na straże dalszych zadań, obowiązków i uprawnień. W ciągu 25 lat funkcjonowania straży gminnych następuje systematyczny rozwój tej formacji. W szczególności zauważalny jest bezpośredni związek pomiędzy zwiększeniem uprawnień i obowiązków strażników, a zainteresowaniem władz gminnych sprawami porządku publicznego. Systematycznie wzrasta ilość jednostek straży, strażników oraz podejmowanych interwencji.